

elustiil **Postimees** märts 2013

PEEGEL

VANA TALLINN CREAM ON MOES!

Uue kevadise moega Vana Tallinn Cream loosib välja stiliseid Tallinn Dollsi kleite!
Täida minitest aadressil vanatallinn.eu/cream ning saa teada, milline kleit sobib just Sulle!

Kampaania kestab kuni 30.04.2013

Tähelepanu! Tegemist on alkoholiga. Alkohol võib kahjustada Teie tervist.

Sisukord

Foto: Jüri Meela

Mu raamaturiilil on üks õhuke, juba pisut narmendavate ja rulli kiskuvate kaantega raamatuke – Antoine de Saint-Exupéry kultusteos «Väike prints», mis on kahekümne aasta jooksul minuga kõikjale kaasa rännanud ja alati käeulatuses olnud. Sellest raamatust ei õppinud ma ainult elutarkust ja inimeseks olemise kunsti, vaid see kinkis mulle ka suure unistuse – näha kõrbe. Minna kunagi Saharasse, et tunnetada ja kogeda vahetult seda, millest raamatus räägitakse.

«Kõrb on ilus,» lisas ta (väike prints).

Ka see oli tüsi. Olen alati kõrbe armastanud. Istud liivaluul.

Midagi ei ole näha. Midagi ei ole kuulda. Ja ometi kiirgab midagi vaikus...

«Kõrbe teeb ilusaks see, et kusagil varjab ta kaevu...» lausub väike prints.

«Jah,» ütlesin ma väikesele printsile, «olgu tegemist maja, tähtede või kõrbega, see, mis nad ilusaks teeb, on nähtamatu!»

«Mul on hea meel,» ütles ta, «et sa oled mu rebasega ühel nõul.»

Nüüd, Saharas käinuna – öise tähistaeva all absoluutses vaikus liivamere kuumavasse lõpmatusse vaadates ja kogedes samaaegselt vapustavat lähedust nii iseenda kui kõiksusega – mõistan ma täielikult, millest autor väikese printsiga kõneleb. Ja olles hoidnud süles kõrberebast, kelle kõrvid olid väikese printsi arvates «pisut liiga pikad», võin ma kinnitada, et pikad nad tõepoolest ongi. Kuid tähtsam on see, et ma tabasin seal rebase öeldud saladuse tuuma: «Ainult südamega näeb hästi. Kõige tähtsam on silmale nähtamatu.» Asjata ei öelda, et iseendale lähemale jõudmiseks tuleb kaugele minna. Kui meil on õnne, naaseme teekonnalt hingelt rikkamatena ja avardunud meeltega, paremate ja targematena ning meil on, mida teistele anda ja jagada.

Seekordsed Peegli lood räägivadki ühel või teisel moel inimestest ja teemadest, milleni jõutakse siis, kui otsitakse südamega ning loomise, andmise ja jagamise rõõmust. Oma elu ja loomingut põhjalikult mõjutanud käikudest Jamaicaale ning sellest, mis sellest kõigest nüüdseks sündinud on, räägib kunstnik ja reggae-DJ Tarrvi Laamann. Hoopis teises võtmes südame kutse järgimisest, eneseleidmisest ja loominguilisest eneseväljendusest tuleb juttu kolme tordikunstist vaimustunud naisega, kes on oma kirglikkuses, põhjalikkuses ja pühendumuses lihtsalt imetlusväärsed! Erinevalt äris möllavatest meestest on neile naistele oluline teadmine, et sellest, millega nad tegelevad, on ka teistele inimestele palju rõõmu.

«Inimesed sinu kodus,» ütles väike prints, «kasvatavad viis tuhat roosi ühes aias... ega leia seda, mida nad otsivad...»

«Ei leiagi,» kostsin mina.

«Ja ometi võiksid nad leida, mida otsivad, ühestainsast roosist või tilgast veest...»

«Kindlasti,» ütlesin mina.

Ja väike prints lisas: «Silmad on ju pimedad. Tuleb otsida südamega.»

Lugege Peeglit ja usaldage oma südant!

Riina Luik

Peegli toimetaja

4 PERSOON:

Tarrvi Laamann on sõna otseses mõttes mees nagu orkester – ta keerutabki reggae-pidudel DJna plaate, on kunstiakadeemia lõpetanud kunstnik ning hiljuti maha saanud oma esimese raamatuga Jamaica. Maast, mis on teda inimese ja kunstnikuna pikade aastate jooksul tugevalt mõjutanud.

14 LUKSUS:

Käekellad on meie igapäevaelu kuulunud juba mitusada aastat ning algselt jõukust ja elustiili peegeldavast taskukellast sai ajapikku käekell ja hädavajalik tarbeese. Hoolimata hindamatust praktilisest väärtusest on kellade huvitavat disaini ja elegantsi ajast aega kõrgelt hinnatud.

18 HOBI:

Eestis on puhkenud tõeline kodutortide valmistamise buum – naised tormavad ühelt tordikoolitusele teisele ning jagavad sotsiaalmeedias üksteisele nõuandeid ja õpetusi 24/7. Peaasi, et kõik on rahul – nii need, kes õpetavad, need, kes teevad, kui ka loomulikult need, kes neid imeliselt torte söövad!

28 DISAIN:

Meie põhjanaabrite tarbekunst on olnud teenäitajaks kogu põhjalas, enam kui 100 aastat on oma vankumatus headuses ja kvaliteedis rõõmustanud inimesi Arabia keraamilised nõud. Nõud, mis rõõmustavad silma ja loovad meeleolu.

36 (SUB)KULTUUR:

Muusika mängimine on kunst – kui seda teha professionaalselt.

10 NAUDING:

Tähtsad hetked meie elus väärivad erilist tähistamist. Miks mitte teha seda maailma parima šampanjaga? 2012. aastal valisid eksperdid pimetestimisel maailma šampanjade kuningaks Prantsusmaal Champagne'i maakonnas valminud Armand de Brignaci.

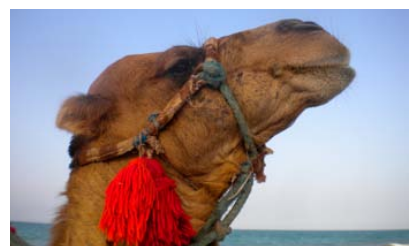
12 MOOD:

Pea saajandivanusest Burberry trendšmantlist ja ruudumustrist on saanud moemaailma legendid, Briti firmast enesest nüüdseks ka oluline trendiseadja. Thomas Burberry loodud ilmastikukindl mantel loodi Briti armee ohvitseridele ja sai lahinguristsed esimeses maailmasõjas. Mood pole seda tänini ära põlanud.

26 ARHITEKTUUR:

Milline näeb õigupoolest välja üks moodne puidust elamu – meenutab see endiselt rehetaret või uperpallitab peadpöörivate vormidega? Arhitekt Sten Ader räägib vaimustunult puidust kui inspireerivast ehitusmaterjalist. Tema projekteeritud puithooned on võitnud arhitektuurikonkurssidel mitu preemiat.

30 REIS:

Seekord teeme seiklusterohke kõrvalepõike harjumuspärasest mugavustsoonist ning kutsume lugejad meeldeajavaid elamusi pakkuvale reisile Tuneesia lõunaossa – rändama kaamelitel Saharas, peatuma lummvates oasides.

38 GURMEE:

Türgi köögi kunst on maailmas üks rikkalikumaid ning kuulub koos Prantsuse ja Hiina köögi kolme maailma juhtiva kulinaariatraditsiooni hulka. Türgi kokakunst on ülimalt mitmekesine nii oma toorainevaliku, maitsete, värvikuse kui ka võrtsikuse poolest. Seekord pakume toekat türgipärast ampsu.

Jamaica-usku eesti mees

Tekst Riina Luik, fotod Tiit Koha, erakogu

Laiemale avalikkusele on Tarrvi Laamann tuntud eelkõige kui omapärane kunstnik, *reggae*-muusika sõpradele kui legendaarsete Bashmentide korraldaja ja DJ. Aastatepikkusest Jamaica-vaimustusest on kantud ka Tarrvi viimane näitus ja äsja trükivalgust näinud raamat, mille pealkiri on otse loomulikult «Minu Jamaica».

Tarrvi on ebatavaline mees, kes on elanud paralleelselt justkui mitu elu – harva tegeleb ta korraga vaid ühe asjaga või tegutseb ühes valdkonnas. Ennekoike on Tarrvi muidugi pühendunud kunstnik, kes harrastab ühena vähestest Eestis aeganõudvat, peent käsitööoskust ja suurt kannatlikkust nõudvat puulõiget. Äsjane näitus Tallinnas Vabaduse galeriis tõi kohale rahvast kui murdu: nii sõpru, *reggae*-muusika ja Jamaica fänne kui ka tema üliõpilasi kunstiakadeemiast. Nimelt on Tarrvi tegevuskunstnikutöö kõrvalt Eesti Kunstiakadeemias kompositsiooniõppejõud, samuti Eesti hinnatumaid DJsid, keda koos Ringo Ringveega võib julgelt nimetada Jamaica kultuuri ja *reggae*-muusika maaletoojaks ning propageerijaks Eestis. Lisaks uutele töödele oli Tarrvil rõõm jagada autogramme ka oma äsja ilmunud Jamaica-teemalisse raamatusse, mida väiksemas formaadis ja valikus illustreerivad mitte tavapäraseid fotod, vaid saareriigist inspireeritud puulõiked. Tarrvi on ühtaegu boheem ja pedantlik korraarmastaja – tema tuhandet plaadid on koduse *sound system*'i torni taga paigas millimeetri täpsusega, kunstitarbed sorteeritud nii, et need leiaks ta üles isegi kottipimedas ning kohvitass ei ole laual kunagi «kompast väljas», nagu Tarrvi ise enda kohta nalja viskab. Tarrvi pedantsusest oli talle suur kasu ka rahvuslikus lennukompaniis Estonian Air, kus ta töötas viisteist aastat lennuki lasti planeerija ja kontrollijana. Suur kunst ja kõrge lend käivad ju kenasti kokku. Samas on Tarrvis lahe *easy-going-man* olek, millele on tema enda sõnul just Jamaical kõvasti volüümi lisandunud. Jamaica – pole probleem! on ka Tarrvi enam kui kümme aasta kestnud reisid ühtede kaante vahele kokku võtnud raamatu moto.

Tarrvi, kas praegu, mil n-ö suur möll on möödas – näitus Eesti ühes esindusgaleriis avatud, jagad autogramme oma veel trükisooja raamatusse «Minu Jamaica» – tõmbad lõpuks kodus sohval hinge ja naudid oma Jamaica Blue Mountaini kohvi? Täna, pühapäeval*, on mul juba tõesti väga hea tunne, sest võin öelda, et minu mitme aasta pikkune töö lõppes eile õhtul kell üksteist. Siis, lausa viimasel hetkel, andsin tellijatele üle neli auhinda, millega autasustati eile Von Krahli Teatris 2012. aasta parimaid Eesti hiphopi artiste.

Mida need auhinnad endast kujutavad? Teades sind, peaksid need üsna vaimukad ja nutikad olema. Need on 12-tollised vinüülplaadid, mis olid ehitatud viie liikuva mööbliratta peale. Kuna need rattad tuli kinnitada plaadile kruvidega, ühendas neid peenikesest traadist pentagrammi kujutis. Plaadi keskel oli auhinna nimetus ja selle saaja nimi. Kuna neil on rattad all, saab neid igat meelelaulu liigutada. Vanim plaat, mida kasutasin, oli aastast 1968 – seega viiekümne aasta vanune. Vaatad küll, et mis see siis teha ei ole, kuid idee kallal nuputasin nädal aega ja *idée fixe* oligi, et tahan vinüüli kasutada.

Kust sa selliseid 50-aastaseid rariteete hangid?

Mul on plaadikogu, mida ma ei kuula, sest need plaadid on täielikud «saastad», nagu näiteks nõukaaegsed rahvaste sõpruse laulud ja nii edasi, kuid need on väga hea ja ilusa paksu vinüüli peal. Lenini kõnesid ma veel ei ohverdanud, sest see on liiga šeff värk!

Tulles sinu kujundatud muusikaauhindade juurest suure kunsti juurde – äsja avati Vabaduse väljaku galeriis sinu Jamaica-teemaline graafikanäitus. Üle pika aja näitad taas oma loomingut ning peab ütlema, et see on väga pilku püüdev.

See on tõesti üle mitme aasta esimene suurem näitus ning inspireeritud minu mitmetest reisidest üksi ja koos perega Jamaicale. Näituse idee sündis koos raamatuga «Minu Jamaica», mille kirjutamiseks tehti mulle ettepanek kirjastuselt Petrone Print. Mõtlesin, et teen raamatusse tavapärase fotode asemel pigem oma tööd, võttes nõnda kokku Jamaica muljed ja emotsioonid. Üten ausalt, et ma lihtsalt ei oleks viitsinud kirjutada mingit tavalist reisiraamatut koos väikesemõõduliste fotodega. See tundus nii mõttetu. Mõtlesin, et võtan ettepaneku vastu, kui saan selle raamatu kaudu end ka kui kunstniku avada. Näitustel Tallinnas ja Viljandis oli väljas 35 tööd.

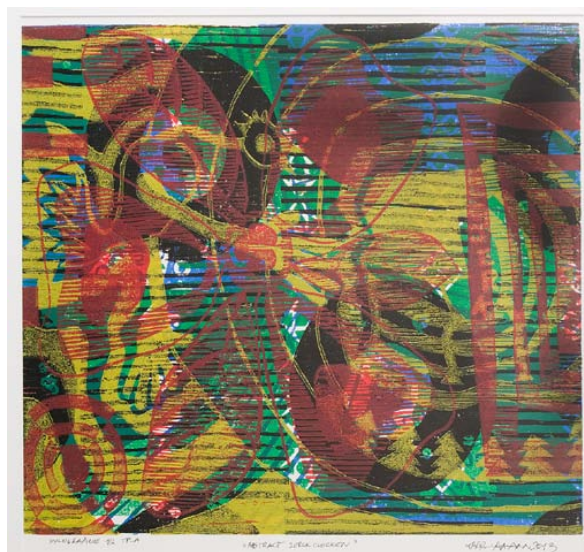
Näitusega samal päeval tutvustasid oma raamatut «Minu Jamaica», mis on minu meelest üks isikupärasemaid raamatuid kogu «Minu» raamatute sarjas. Kuidas sa ennast nii tõsiselt kirjatööks motiveerisid, või tuli see sulle kergelt kätte?

Ei tulnud kergelt, kirjutasin seda vaheaegade kaks aastat. Raske oli seda enam, et minu senine kõige

pikem kirjatöö oli kunstiakadeemias kirjutatud magistratöö, millega ma nägin ausalt öeldes üsna kõvasti vaeva, visklesin ikka päris palju, et see valmis saada. Mu töö juhendaja oli Leo Lapin ja n-ö toimetajatöö langes tema õlgadele. Lapin armastas mulle ikka helistada pühapäeva varahommikul ja mul nägu täis sõimata, et ma teda niisuguse jamaga vaevan. Sina «Minu Jamaica» toimetajana mulle iialgi pühapäeva hommikul ei helistanud. (Naerab.)

Mis suhe sul selle Jamaica tegelikult on? Kuidas see maa sulle nii südame lähedaseks sai?

Alates 1999. aastast olen käinud Jamaical viis korda ja elanud seal ühtekokku umbes viis kuud. Minu suhe Jamaica algas läbi *reggae*-muusika, mis mulle väga meeldib. Kunagi ammu, kui veel interneti kaudu muusikat/plaate tellida ei saanud, käisin kohapeal sellepärast, et sealt sain kõige värskeimat muusikat. Tõin seda alati topeltkoguse, nii endale kui oma sõpradele. Iga kord naasin kaks-kolmsada plaati kotis. Vinüülplaatide hinnad on seal ajapikku tõusnud, algul maksid plaadid keskeltläbi 1-2 USA dollarit tükk,

«Abstract Jerk Chicken» Tarrvi Laamann, 2013, tsülograafia, 40 x 50 cm, T.P.L.A., 1/2.

nüüd on hinnad poole kõrgemad ja Euroopas müüakse neid plaate omakorda kolm korda kallimalt.

Mis Jamaical nii eriliselt on, ja mida see sinu jaoks peale muusika veel tähendab?

Minu jaoks tähendab see ka mõnusat puhkust, kuid Jamaica on mind nii inimesena, kunstnikuna kui DJna väga tugevalt mõjutanud ja vorminud. Seda kõike püüangi raamatus lahti mõtestada, mis see täpselt on või oli.

Igatsed sa endiselt Jamaica järele?

Igatsen, kuid minna kavatsen lähiajal hoopis Islandile. Sõidan märtsi algul sinna ja jään kuuku ajaks. Kandidateerin stipendiumile kunstnike stuudios Skagaströndis, see avati 2008. aastal ja asub saare põhjaosas, looduslikult väga kaunis kohas. Seal stuudios elab korraga kuni viisteist kunstnikku üle maailma. Eks siis näis, mis seal sünnib ja mis mind inspireerib. Kindlasti vabastab see eemalolek mind kodustest argistest toimetustest ja laseb mõelda rohkem omi mõtteid.

Kas reggae's tundsid kohe ära n-ö oma muusika?

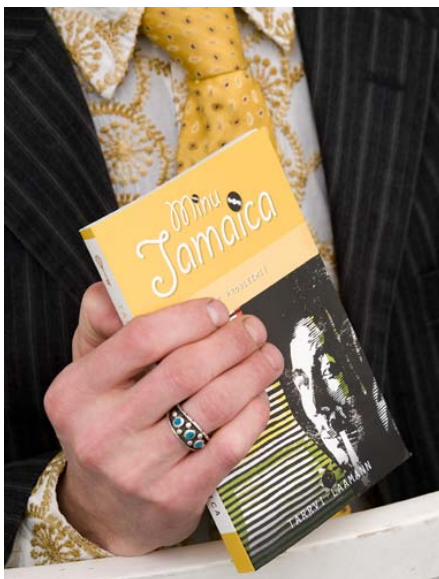
Ei, ma olin algselt ikka tõsimeelne punkar. Olin alati Nõmme kulka esiridades, kui Villu Tamme, JMKE või Velikije Luki või kes iganes, esines. Nõukaajal oli väga äge – kultuurimajas pidas punkkontserdil korda miilits, kontrollis pileteid ning teine sats miilitsaid korjas punkaritelt haaknõelu ära.

Nii et sul oli tukk turris ja viskasid näppu?

Tukk oli muidugi pealael püsti ja juukseid sai kahe lilla kopeerpaberi vahel hõõrudes lihtsalt ära värvida. Kasutasime ka briljantrohelist, kui häda käes oli.

Oli punk sinu jaoks maailmavaade, vooluga kaasa minek või protest?

Eks me nooruses kõik otsime oma maailma ja kujutame ette, et oleme väiksed aatomid, mis otsivad oma rütmi. Mõnes mõttes pole see puberteet mul üle läinudki, sest olen ikka reggae juures kinni. On ju reggae mingis mõttes selline «öiendav» muusika. Inglise keeles on väljend reggae-rebel ehk siis reggae-mässaja. Just see muusika toob

Minu esimene raamat: «Mi JAM» ehk «Minu Jamaica». Raamatu kaanel fragment ksülograafiast «Bob & Bob» Tarrvi Laumann, 2011, ksülograafia.

Rio Grande jõgi Jamaical, kus proovin natukene bambusparve kapteni tööd. Pildistas Tiina Riismandel

Sul ei ole Eestis, sarnaselt paljude sinu kunstnikest kolleegidega sugugi kerge – hoolimata sellest sa päriseks ära sõita pole plaaninud? Äkki on muijal parem, eriti mõnusal Jamaical...

Olen küll, aga alles siis, kui olen pensionile jäänud – siis oleks mu kontidele kusagil soojemas kliimas kindlasti parem.

... ja käid koos oma raamatukangelastega, kes on ammu üle kuldse keskea, kohalikel soca-pidudel puusa võngutamas?

Miks mitte! Las nemad võngutavad puusa ja mängivad bridži, mina võin maalida.

Jamaicale viis sind suuresti just kirk muusika vastu, kust see pärit on?

Võib-olla algas see sellest, et mulle meeldis väga raadiot kuulata. Ei, osalt ikka vist ka isa tõttu, kes oli juba nõukaajal n-ö muusikakeskuse mees ja rääkis igasugu kõlaritest, millel on erinev helikvaliteet. Isa ei kuulanud ise muusikat teab kui palju, ent talle oli olulisem see, et selline võimalus – nautida head helikvaliteeti, üldse olemas oli. Isa oli veidi ka bändimees, kuulas välismaa lugusid, tegi neid ümber ja nii nad neid Saku kõrtsis ette mängisid. Ema oli kunagi arvutispetsialist ja tegeles ITga siis, kui olid toasuurused arvutid ja perfokaardid. Ema õmbles hästi ja mul olid juba nõukogude ajal teksad olemas, mida ta kusagilt tutvuste kaudu hankida suutis.

Muusikapisiku saite siiski vennaga mõlemad külge.

Vend Toivo sattus ka hiljem muusika peale ja ta on praegu kontserni Playground Estonia esindaja. Nad promovad ja plaadistavad Euroopa artiste. Muu hulgas tähendab see, et kuna nad esindavad plaadifirmat ka näiteks lauljatar Adele'i, võttis Toivo vastu ühe Adele'ile määratud muusikaahinna. Venna kaudu sattusin ma otseselt reggae-muusika juurde, just tema juhatas mind Soome Radiomafia juurde.

minu arvates väga hästi välja elutõe ja tuletab meile meelde, mis on armastus ning et kogu selle jama juures, mis meie ümber vohab, on sellised olulised asjad üldse olemas. Enamiku inimeste jaoks seostub reggae alati mingil moel mässumeelsusega ja vastuhakuga lamedale argipäevale.

Milline on praegune reggae-muusika, kas võib rääkida mingitest trendidest?

Võib küll, praegune reggae on tagasi 90ndates, selline suhteliselt lihtsa rütmiga muusika. Vahepeal läksid rütmikäigud nii keeruliseks kätte, et asja mittetundval inimesel oli juba üsna raske aru saada, et tegu on üldse reggae'ga.

Kuidas sa pungist Bashmentini jõudsid?

Eks ma olen mõnevõrra edev ja mulle on kogu aeg meeldinud olla selline käivitaja-tüüp. Juba kunstiakadeemias kutsuti mind pidudele plaate keerutama. Mina liitusin tegijatega siis, kui Ringo Ringvee oli esimese Bashmentiga juba maha saanud. See oli ikka väga radikaalne ettevõtmine!

Milles see radikaalsus seisnes?

Selles, et tulime sellega välja, kui igal pool lasti süldipoppi ja üksikutes kohtades house'i. See oli aeg, kus inimesed teadsid reggae-muusikust ainult ehk Bob Marleyt. See muutus aga paari aastaga väga tuntud ürituseks, tippaeg oli 2002 – Von Krahli Bashmentile tulid inimesed, kes polnud kunagi teatrimajast isegi mööda käinud. Praegu on selline tõusude-möönade aeg. Eks see populaarsus sõltub suuresti sellest, kui palju sa sinna sisse energiat paned.

Siinsamas elutoas on sul oma muusikatorn ehk sound system – plaadimasinad, arvuti ja plaadid ümberringi – harjutad kodus või?

Harjutan jah! Kui tegutsed DJna, peab selline asi olemas olema. Mul on tuhandeid plaate. Kui saan uued lood, proovin neid miksida, erinevatel kiirustel paralleelsetel grammofoonidel mängitada. Paljud asjad salvestan otse arvutisse. See on väga spetsiifiline töö, eriliste tehniliste võimaluste ja vahenditega. Nii nagu mina, ei tööta kõik DJd, kuid mulle nii meeldib.

Mille järgi nende *sound system*'i meeste taset hinnatakse – kui kõrge on torn, kui vägevad bassid või millegi muu järgi?

Hoopis selle järgi, kuidas ta valdab publiku meeleolu, kuidas ta lood ja rütmid valib, missugune on lugude sõnum. Kas ja kuidas ta suudab lood omavahel haakima panna, et need täiendaksid üksteist, et tekiks dialoog (näiteks kui üks lugu lõpeb mingi küsimusega, siis järgmine lugu algab võimaliku vastusega sellele) jne – seda osavust hinnatakse. Üks *reggae*-õhtu on kui ühtne *performance* või *happening*, kuhu on kaasatud ka publik. Nii tore on minna peole, kui DJ hüüab juba sind nähes, et: «Oo, tere Tarrvi, tahad, panen sinu jaoks selle loo, eelmine kord kaifsid sa seda täiega!»

Jamaica Treasure Beachi rannas kohalikuga varjus hängimas, sest pea on päikesest katki põlenud. Pildistas Tiina Riismandel

Mina tantsin ise ka oma «torni» taga, minu enda jaoks pole see niivõrd töö, kui võrd nauding. Tantsin, sest kisub kaasa ja aitab mul paremini meeleolu tajuda ning õigeid rütme valida.

Kuigi armastad väga muusikat, astusid sa EKAsse, mitte ei läinud muusikat õppima.

Mulle on alati meeldinud midagi oma kätega loovalt teha ning EKAsse minek tundus enesestmõistetav: pärast põhikooli jätkasin õpinguid Tallinna Kunstigümnaasiumis ja seejärel Kevade tänaval laste kunstikoolis, kus minu õpetajaks oli Mari Roosvalt. Ülikooli graafika erialale ma esimesel katsel sisse ei saanud, konkurss oli 13 inimest kohale, ja ma läksin Tallinna Sidekooli fotograafiat õppima. Sain sealt diplomi ja isegi töötasin pool aastat fotograafina. Siiski ei kõitnud see mind nii, et sellega edasi tegeleda: passifotod, pulmad, matused... Töökoormus oli 50–60 tundi nädalas, see oli kohutav!

Nii palju kui ma tean, järgnes sellele kõigele veelgi keerulisem ja suurema koormusega ajajärk sinu elus – käisid korraga ülikoolis, töötasid lennufirmas ja olid sõjaväes...

Nojah, juhtus nii, ja üldse on mu elus olnud väga palju paralleelselt kulgenud asju. Kui olin fotograafiameti maha pannud, kandideerin tööle meie rahvuslikku lennufirmasse Estonian Air. Sain seal koolituse ja puha, kuid kolme kuu pärast tuli sõjaväekutse. Algul läksingi sõjaväkke. Samal ajal jäi mulle aga silma, et kunstiakadeemias on taas sisseastumiseksamid...

Kuidagi sebisin endale puhkuse ja osa eksameid tegin isegi muidris, küsides linnaluba. Sain sisse ja läksin sõjaväeossa tagasi, teatades, et olen nüüd üliõpilane, mis nüüd saab? Õeldi, et midagi ei saa – sa oled sõjaväelane! Ent kuna sain ohvitseridega hästi läbi, saadeti mind siiski tööle peastaapi kirjutajaks-joonistajaks. Hommikul käisin

ülikoolis, lõuna ajal sõjaväes ja õhtul lennufirmas... Keegi ei teadnud, et ma ka mõnes teises kohas hängekirjas olen. Lõpuks ilmusin sõjaväkke oma teenistust lõpetama, juuksed pikas patsis – kõik vaatasid mind ja küsisid: mis mees see veel niisugune on? Mul on hullult vedanud, et see kõik just nii läks.

Mis sinu tööks Estonian Airis oli? Igatahes mitte suitsupääsukeste lennukikerele maalimine...

Olin peene nimega spetsialist *load planner* ehk minu ülesandeks oli lennuki lasti planeerimine ja paigutamine. See oli mõnevõrra juhus, et ma sinna tööle sattusin, kuid töötasin Estonian Airis ühel ja samal ametipostil kokku viisteist aastat.

See töökoht oli sulle nii armas, et sa ei tulnud sealt ära isegi siis, kui kunstiakadeemia lõpetanud olid.

Sest selleks ajaks oli minu Jamaica-elu juba alanud ning omatöötaja piletid, mida lennufirmas töötamine võimaldab, kulusid selleks igati marjaks ära.

Kingston, Jamaica, Soca Bacchanali tüdrukud... Pildistas Tiina Riismandel

Kas see, et sa lennufirmas viisteist aastat lastimisega tegelesid, tähendab, et sa ei näinudki endal kunstnikuna tulevikku?

Ma ei näinud mingisugustki võimalust kunstiga end ära elatada, võisin ainult unistada, et ehk mul kunagi veab ja keegi ostab minu töid, kuid ei enam. Eestis on näiteks Soomega võrreldes kõvasti arenguruumi, kui võtame kasvõi üldise kunstihariduse taseme. Soomes teavad ka päris tavalised inimesed kunstist märgatavalt rohkem kui Eestis. See on hariduse küsimus, mis algab juba lasteaias. Vahel mõtlen ja naeran, et meil on Eestis kallakuga koolid, mis tähendab, et ühe kunsti- või laulutunni asemel on kaks – kas see on kallak? See peaks olema normaalne, iga päev peaks olema lastel üks loominguline tund tunniplaanis.

Muidugi tahaksin end ka nüüd vähem erinevate asjade vahel killustada ning olla näiteks täiskohaga EKAs õppejõud ja loominguga tegeleda.

Kes sinu enda jaoks olulised mõjutajad-õpetajad on olnud?

Mul otsest eeskuju olnud ei ole, kuid väga head nõu nii kunstitehnika kui kunsti tundemaailma mõttes on mulle andnud Viive Tolli ja Leo Lapin. Samal ajal, juba ligi dekaadi on mind toetanud ja kaudselt kindlasti mõjutanud ka minu naine Tiina ja üheksa-aastane tütar Cassandra.

Sinu viimase näituse avamisel tõi Vabaduse galerii juhataja Juta Kivimäe välja tõsiasi, et sellist peent ja mitmevärvilist puulõiketrukki ehk ksülograafiat nagu sina harrastad, Eesti enam keegi ei viljelegi.

Tegelikult mõtlesingi maalimise all kunstitegemist üldisemalt, mitte et ma oma puulõiketrukist loobuda tahaksin. Tean, et see, millega tegelen – puulõike mitmevärvitrükk – ei ole päris tavapärane asi. Ksülograafia viljelemine on väga aeganõudev, see võib olla ka põhjus, miks sellega vähe tegeleda viitsitakse.

See on nagu linoollõige, ainult puuplaadil. Teen oma tööd algusest lõpuni kodus – sõna otseses mõttes kõõgi ja oma *sound system*'i torni vahel lõikan välja ja teen värvitükid, palju ruumi pole selleks vaja. Kui idee on juba peas valmis ja joonis samuti, siis võtab ühe töo valmimine keskeltläbi neli päeva.

Kui ma sinu Nõmme kodus ringi vaatan, siis tundub mulle, et sa pole mingi kunstnik-boheemlane, vaid pigem perfektsionist – su asjad on millimeetri täpsusega riulites, süsteemselt ja sorteeritult. On see petlik mulje?

Teatud asjades olen lausa hull pedant, sul on õigus, aga on asju, milles olen samavõrd muretu boheemlane. Kui istun näiteks üksi toas teleka ees ja laual on asjad, siis ei saa ma sinna midagi parata – sätin nad automaatselt kompositsiooniks. Ma sätin näiteks laual tassi alati «õigesse» asendisse, et see jääks n-ö kompasse. Võib-olla on see haigus, ma ei tea! (Naerab.) Samas ma ei ole teiste suhtes sama nõudlik ega hakka kunagi külaliste tasse-taldrikuid ümber tõstma.

Ja milles sinu boheemlaslik loomus avaldub?

Ma võin südamerahus terve päeva mitte midagi tehes lihtsalt uimerdada ja mõtiskleda, võtta argipäeva hommikul pitsi konjakit. See ei tähenda, et ma pärast veidi südametunnistuse piinades ei väeaks, et ma pole päev otsa midagi teinud. Mõned päevad ongi seetõttu väga pingelised, et tegemata jäänud asjad tuleb ära teha.

Kohustusi on sul ka näiteks oma üliõpilaste ees, õpetad Eesti Kunstiakadeemia üliõpilastele just seda, millest me äsja rääkisime – kompositsiooni.

Jah, ma olen korraline õppejõud ja annan paari kuu jooksul esimese kursuse üliõpilastele kompositsiooniõpetust. Mulle väga meeldib see töö!

Sa pole mõelnud, et pühendad end üldse rohkem õppejõu- või õpetajatööle, pole ju saladus, et kunstnikuna ära elada on väga keeruline.

Olen küll, kuid «ruumi» pole – ka nende kohtade peale on väga tihe rebimine ja see pole niisama lihtne. EKA puhul on samuti mahud väiksed ja ka õppejõudude ridu kärbitakse. Mul on kuri kahtlus ja ma kardan (lootes muidugi, et seda ei juhtu), et nüüd, mil akadeemial pole oma maja, võib tema iseseisev eksistents üldse löögi alla sattuda.

Kunstniku enda eksistents on veelgi õrnem ja haavatavam. Kuidas sa ära elad?

Eks ma osalen kogu aeg mingitel konkurssidel ja pakun oma töid. Nii näiteks õnnestus mul olla nende 500 kunstniku seas, kes osalesid 2012. aasta Londoni olümpiamängude kunstiprogrammis. Sama aasta alguses, kui olin just parasjagu üsna murelik oma elu suhtes, sain korraga Itaaliast mingilt kuraatorilt e-kirja, kus

Kas sinu töid on veel mõnes kauges riigis?

Ei ole kahjuks väga palju, aga erakogudes on küll. Turu kunstimuuseum ostis ära töid «Naise hing». Samas ükski Eesti kunstimuuseum pole minu töid omandada soovinud. 90ndate aastate algul, kui olin alles väga noor kunstnik, pakkusin isegi oma töid lihtsalt kingituseks ning sain vastuseks, et pole ruumi, pole huvi ja üleüldse... Nüüd ma muidugi enam oma töid niisama ei annaks.

Kuidas ennast kunstiturul üldse nähtavaks teha ja tähelepanu pälvida? Mulle tundub, et ei piisa isegi sellest, kui sul on huvitav loojakäekiri, keegi peab ütlema, et see on cool, siis kõik tormavad ja ütlevad, et on jah.

Jah, nii see on, sa ei pea isegi nii palju näitusi tegema, kuivõrd sul peavad olema head eestkõnelejad. Tänapäeval peab eelkõige meedia sinust huvituma. Natuke peab ka õnne olema, nagu ikka elus.

Mida sa Eesti kunstielust arvad?

Mulle tundub, et see on mingi omaette hoidev nutt ja hala, palju räägitakse igasugu halbade asjadest, «kiusatakse» publikut – lähed näitusele, kus sind eelkõige šokeerida püütakse ja kus tundub, et kunst ise on üldse teisejärguline või saad mingis muus mõttes ebameeldivate emotsioonide osaliseks. Ega halba asja see ei paranda, kui räägitakse, kui halb see on. Pigem aitab see, kui rääkida, kuidas parem oleks. Võib-olla nüüd tõesti juba räägitakse ka rohkem paremate asjadest. Tundub, et kunst ise on muutumas taas esteetilisemaks ning ei häbeneta, et see võib ka lihtsalt ilus olla, omades seejuures sügavat mõtet.

Muutumata seeriaviisiliseks kitsitootjaks on üldse vist väga raske toime tulla.

Kuigi mulle Eesti kuulsaima kitsikunstniku Navitrolla tööd ei meeldi, hindan ma tema oskust oma kunsti müüa. *Respect!*

Samas on nõukaaegne põlvkond, kuhu kuulud ka sina, kasvanud üles ehtsa kunsti keskel – nii kooli, lasteaia kui polikliiniku seinal oli autorigraafika, maalid, esindushoonetes skulptuurid, juubeliks oli kunsti kinkimine enesest mõistetav.

Jah, kahju – nüüd kaunistavad seinu plastmasskellad ja kalendrid. Muide, toona olid kodudes suured raamatukogud ning oli väga tavaline, et inimesed tellisid nende märgistamiseks kunstnikult eksliibrise (raamatuviit, omanikumärk – autor). Paljude firmade juhid on hakanud kunsti tähtsusest aru saama, kuid samas enamik neist on ikka valmis maksma reklaamibüroodele meeletuid summasid, et neile tehtaks arvutis

Ocho Rios Jamaical, palmi all puhkamas. Pildistas Tiina Riismandel

ta kutsus mind selles projektis osalema. Saatsin sinna 150 x 150 cm õlimaali, mis kujutas üht minu reisil sündinud visandi teostust ning see võeti vastu. Kuna Hiina kui eelmiste olümpiamängude võõrustaja oli seda projekti rahastanud, ostis Hiina kultuuriministeerium kõik tööd ära ja pidi nende jaoks ehitama Pekingisse ekstra uue muuseumihoone.

«Abstract Under Sea» Tarrvi Laamann, 2013, küslograafia, 40 x 50 cm, T.P.L.A., 1/2.

Tarrvi Laamanni näitus on avatud Viljandi Linnagaleriis 21. märtsini.

Tarrvi töödega saab tutvuda www.laamann.ee

mingi firmann. Näiteks võiks firma selle asemel, et oma 500 töötaja lauale või seinalle tellida 10–20-eurosed kalendrid, osta väärt kunstiteos igale korrusele või tellida kalender mõnelt eesti kunstnikult. See ei maksaks kokku rohkem kui arvutis tehtu, ent hoiaks Eesti asja üleval, oleks kunstilises mõttes väärtuslik ja avardaks inimeste silmanähti. ○

** Intervjuu on tehtud 10. veebruaril.*